

## Πρόλογος

Τὸ παρὸν πρῶτο ἀφιερωματικὸ τεύχος τοῦ 2017 ἔχει ὡς γενικὸ θέμα τὸ: «χάρισμα καὶ θεσμός». Ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ ἐνέκρινε τὸ θέμα αὐτὸ γιατί θεωρεῖ ὅτι εἶναι καίριο, ἀνοικτὸ καὶ ἐπίκαιρο. Θεωροῦμε ὅτι τὰ ἄρθρα ποὺ θὰ προκύψουν ἀλλὰ καὶ ὁ σοβαρὸς διάλογος ποὺ ἐνδέχεται νὰ προκαλέσουν θὰ φωτίσουν ἐπιπλέον τὶς παραμέτρους τῶν σχέσεων αὐτῶν τῶν λειτουργιῶν, καθὼς ὁ τρόπος ποὺ τοποθετούμαστε σὲ αὐτὲς ἀγγίζει τὸ γεγονὸς τῆς ταυτότητας τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐρμηνευτικά, βάσει τῶν λεξικῶν, ὡς χάρισμα «νοεῖται μιὰ ἔμφυτη ἰκανότητα, μιὰ κλίση ἢ ἓνα σπάνιο πνευματικὸ προσόν», ἐνῶ θεσμός «εἶναι κάθε θεμελιώδες πολιτειακὸ στοιχεῖο, κοινωνικὴ σχέση, συλλογικὴ δράση ποὺ μέσῳ τῆς ἐπανάληψης ἀποκτᾶ τυπικὰ χαρακτηριστικὰ καὶ γίνεται νόμος ἢ ἐθιμικὸς κανόνας». Ἐπομένως ὁ θεσμός παραπέμπει σὲ νομοθέτη, στὸν νόμο, σὲ ἐξουσία, σὲ ἓναν ὀργανισμὸ ποὺ ἐξυπηρετεῖ τὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Ἄν κάποιος ρωτοῦσε ὀρισμένους χριστιανούς τί εἶναι θεσμός στὴν ἐκκλησία, οἱ περισσότεροι θὰ ἔδειχναν τὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας τὴν ὁποία ταυτίζουν μὲ τοὺς ἐπισκόπους. Ἄν πάλι τὸ ἐρώτημα ἦταν: «τί εἶναι χάρισμα;» θὰ ἔλεγαν ὅτι χάρισμα εἶναι ἡ δύναμη ποὺ ἔχει κάποιος –συνήθως μοναχός– νὰ προβλέπει τὸ μέλλον ἢ νὰ θεραπεύει ἀρρώστους.

Στὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ ὅρος χάρισμα ἀπαντᾷ 17 φορές, ἐκ τῶν ὁποίων τὶς 13 φορές χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο, κυρίως στὶς Ἐπιστολές του πρὸς Ῥωμαίους καὶ στὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους στὰ κεφ. 12, 13, 14. Ἀντιθέτως ὁ ὅρος θεσμός, ὡς λέξη, δὲν ἀπαντᾷ καθόλου στὴν Καινὴ Διαθήκη.

Τὸ πνεῦμα τοῦ ἀτομισμού στὸ Κυριακὸ Δεῖπνο (Α΄ Κορ. 11,17-34), ἡ τάση γιὰ προτεραιότητα τῆς γνώσης καὶ ὁ ἀνταγωνισμὸς ποὺ μετατόπιζε τὸ κέντρο ἀναφορᾶς στοὺς χριστιανούς τῆς Κορίνθου ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ στοὺς ἀποστόλους: «Ἐκαστος ὑμῶν λέγει ἐγὼ εἶμι Παύλου, ἐγὼ Ἀπολλῶ ... μεμέρισται ὁ Χριστός;» εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τὴ διασάλευση τῆς ἐνότητας τῆς συγκεκριμένης ἐκκλησιαστικῆς κοινότητας.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τοὺς ὑπενθυμίζει ὅτι ἡ σωτηρία τους δὲν κρίνεται σὲ ἐπίπεδο ἀξιολογικὸ, ἀλλὰ ὄντολογικὸ: «οὐκ ἄνθρωπος οὐδὲ ἄγγελος ἔσωσεν»

αυτούς, αλλά «αὐτός ὁ Κύριος» (Τροπ. ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τῆς Προσκομιδῆς), καὶ ὄχι ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος: «Μὴ Παῦλος ἐσταύρωται ὑπὲρ ὑμῶν;» (Α΄ Κορ. 1,13). Στὸ κεφ. 3,5 ὁ Ἀπόστολος ἐπαναφέρει τὸ θέμα τῆς προσωπολατρίας ρωτώντας τους: «τί εἶναι τέλος πάντων ὁ Παῦλος...», γιὰ νὰ ἀπαντήσει ὁ ἴδιος: «ἀλλ' ἢ διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε» (3,5) καὶ «οἰκονόμοι μυστηρίων θεοῦ» (4,2). Ἀλλὰ ἡ ἐνσωμάτωση στὸ δῶρο τῆς σωτηρίας, δηλαδή στὸν Χριστό, χρειάζεται τὸ Ἅγιο Πνεῦμα: «εἰ δέ τις τὸ Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ» (Ῥωμ. 8,9)· «οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ» (Κορ. Α΄ 12,3). Ὁ μόνος τρόπος ὑπέρβασης τῶν διαιρέσεων καὶ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν χαρισματικῶν τάξεων εἶναι ὁ ἐκκεντρισμὸς τοῦ ἀνθρώπου στὸν τρόπο ὑπάρξεως τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ καὶ ταυτότητος.

Τοὺς τονίζει μὲν (Κορ. Α΄ 12, 4-11) τὴν ὑπαρξὴ ποικιλίας χαρισμάτων, διακονιῶν καὶ ἐνεργημάτων ὥστε νὰ καταλήξει στὸ οὐσιῶδες: «πάντα ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται» (Κορ. Α΄ 12,4-11). Ἀκολούθως ἀπαριθμεῖ τὶς χαρισματικὰς τάξεις (Κορ. Α΄ 12,28-31) καὶ τοὺς περιγράφει τὸν τρόπο πὸν πρέπει νὰ συνδέονται καὶ νὰ ἀλληλοεξαρτῶνται, λαμβάνοντας ὡς παράδειγμα τὴ λειτουργία τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ὅπου δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ π.χ. «ὁ ὀφθαλμὸς στὸ χέρι, δὲν σ' ἔχω ἀνάγκη» (Κορ. Α΄ 12,20). Ἔτσι καὶ οἱ πιστοὶ καλοῦνται νὰ ζοῦν μεταξύ τους καθὼς τοὺς ἐνώνει τὸ γεγονός ὅτι «ἐν ἐνὶ Πνεύματι ἡμεῖς πάντες ... ἐβαπτίσθημεν» (Κορ. Α΄ 12,13) καὶ –ὡς ἐκ τούτου– «Ἔμεῖς ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέλους» (Κορ. Α΄ 12,27).

Ἐπομένως πῶς μπορεῖ νὰ ὑφίσταται ἀνταγωνισμὸς καὶ κομπορημοσύνη γιὰ τὸ ποιὸ χάρισμα εἶναι τὸ πλέον σημαντικό, ὅταν ὁ ἀποκλειστικὰ σημαντικὸς εἶναι μόνον ὁ Χριστός, καὶ ἀφοῦ στὴ δευτέρα παρουσία τὸ μερικὸ θὰ καταργηθεῖ, π.χ. προφητεία, γνῶσις, γλωσσολαλία κ.λπ., καὶ τὰ μόνα πὸν θὰ παραμείνουν εἶναι «ἡ πίστις, ἡ ἐλπίς καὶ ἡ ἀγάπη, [καὶ] τὸ μεῖζον αὐτῶν ἡ ἀγάπη» (Κορ. Α΄ 13). Ἐν τέλει ἡ ἀγάπη εἶναι ὁ Μόνος: «Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ» (Ἰω. Α΄ 4,16).

Τοιοῦτοτρόπως μπορεῖ νὰ καταστεῖ ἀντιληπτὸ ὅτι τὸ ὑπὲρ πᾶν Χάρισμα τελικὰ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, καθότι «σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίζεται» (Ῥωμ. 8,32), καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα «ἐκκέχνηται ... ὑμῖν» (Ῥωμ. 5,5)· ἐπομένως ὅλα τὰ χαρίσματα βρίσκονται ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ τὸ Πνεῦμα, ὅλα παραπέμπουν στὸν Χριστὸ καὶ συνδέονται μὲ τὴν «οἰκοδομὴ τῆς Ἐκκλησίας»

(κεφ. 14,5), τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή με τὴ θεανθρώπινη κοινότητα –ἀν καὶ σὲ διαφορετικὸ βαθμὸ τὸ καθένα– καὶ με τὴ διακονία τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ὄχι με τὴν ἀπόκτηση ἀτομικῆς ὑπεροχῆς. Τὰ χαρίσματα ἐπομένως δὲν διανέμονται γιὰ νὰ διαιροῦν ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐνώνουν.

Ἀλλὰ ἄς ἔλθουμε τώρα καὶ στὸν ὄρο «θεσμός». Μιὰ ἐνδιαφέρουσα ἀναφορὰ ὑπάρχει σὲ ἓνα ἰδιόμελο κεκραγᾶριο τοῦ ἐσπερινοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος: «πάντα χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ... ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας...». Μὲ τί ἄλλο θὰ μποροῦσε νὰ ταυτισθεῖ ὁ «θεσμός πού συγκροτεῖ τὸ Πνεῦμα», ἐὰν δὲν ταυτισθεῖ με τὴν ἴδια τὴν Ἐκκλησία, τὴ Συνάθροιση τῶν πιστῶν πέριξ τοῦ Ἐπισκόπου των: «ἐξ ἀλλήλων γάρ ἐστιν ἡ σύστασις τοῦ συναθροίσματος» (*Διαταγαὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος*, βιβλίον Η΄, *Περὶ χαρισμάτων καὶ χειροτονιῶν καὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν*, 8,1); Ὁ «θεσμός» ἐδῶ δὲν συνδέεται με αὐτὸ πού θὰ λέγαμε κοσμικὰ ὀργάνωση, με τὸν νόμο, ἀλλὰ με ἓνα πρόσωπο: τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Ἐπομένως ὁ θεσμός εἰκονίζει ἓναν τρόπο ζωῆς.

Ὁ θεσμός τῆς Ἐκκλησίας συγκροτεῖται γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὴν Πεντηκοστή. Ἡ ἐκκλησία εἶναι τὸ γεγονὸς ἐκεῖνο κατὰ τὸ ὅποιο στὸν Ἐνσαρκωμένο Χριστό, «στὸν ἀτομικὸ Χριστό», ἐνσωματώνονται οἱ πιστοὶ καὶ με αὐτὴ τὴν ἐννοια συγκροτεῖται σύνολο «τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ», ἡ Κεφαλὴ με τὰ μέλη του. Δηλαδή ὁ θεσμός τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ αὐτὸς ἓνα ὑπὲρ πᾶν χάρισμα καὶ ὄχι μιὰ ἀπλή δωρεὰ ἢ ἓνα ἀπλὸ χάρισμα, διότι ὅπου συγκροτεῖται ὁ θεσμός τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Σύναξις, ἡ θεία Εὐχαριστία, ἡ Σύνοδος «ἐπὶ τὸ αὐτό» (*Πράξ.* 2,1), «ὅπου δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι στὸ ἓμὸν ὄνομα...» (*Ματθ.* 18,20), ἐκεῖ ὁ Χριστὸς καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα «πάρεσι» (*Εἰρηναῖος, Ἐλεγχος καὶ ἀνατροπὴ ψευδωνύμου γνώσεως Δ΄*, 38,1 ΒΕΠΕΣ τόμ. Ε΄ 157).

Ἐπομένως γιὰ νὰ συγκροτηθεῖ ὁ θεσμός τῆς Συνάξεως χρειάζεται δυὸ δομικά -θεσμικά- βασικά στοιχεῖα: ἡ θεσμικὴ, λειτουργικὴ-χαρισματικὴ τάξις τῆς εὐδικῆς ἱερωσύνης – ἐπισκόπου (πρεσβυτέρου, διακόνου) καὶ ἡ θεσμικὴ λειτουργικὴ χαρισματικὴ τάξις τῶν λαϊκῶν. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν ἡ Λειτουργία εἶναι ἐν τέλει συν-λειτουργία, ἐφόσον ἡ ἐξάρτησις εἶναι τόσο δυνατὴ καὶ ἄρρηκτη πού ἢ μιὰ λειτουργικὴ-χαρισματικὴ ομάδα δὲν δύναται νὰ συνέλθει ὡς Ἐκκλησία ἄνευ τῆς ἄλλης («Ὁ τε γὰρ ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι τίνων εἰσὶν ἱερεῖς; Καὶ οἱ λαϊκοὶ τίνων εἰσὶν λαϊκοί;», *Διαταγαὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων... Η΄*, 8,1). Ἡ μεταξύ τους σχέση ἐπομένως δὲν εἶναι ἀνταγωνιστικὴ, δημοκρατικὴ, κοινωνικὴ, ψυχολογικὴ, νομικὴ, ἀλλὰ ἀλληλοπεριχωρητικὴ με δομὴ ἱεραρχικὴ.

Ὅπως τὸ νὰ γίνεи κάποιος ἐπίσκοπος εἶναι χάρισμα, ἔτσι καὶ τὸ νὰ εἶναι κάποιος λαϊκὸς εἶναι χάρισμα, διότι ἡ πίστη στὸν ἀληθινὸ Θεὸ εἶναι δωρεά, χάρισμα, καὶ μάλιστα «διάφορο» (ἀνώτερο), πάνω ἀπὸ τὰ χαρίσματα ὧσων κάνουν «τέρατα καὶ σημεῖα»: «χαρίσματα δὲ λέγομεν τὰ διὰ τῶν σημείων ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος πιστεύσας διὰ Χριστοῦ εἰς τὸν Θεόν, ὃς οὐκ εἴληφεν χάρισμα πνευματικόν. Αὐτό τε γὰρ τὸ ἀπαλλαγῆναι πολυθέου ἀσεβείας καὶ πιστεῦσαι Θεῷ Πατρὶ διὰ Χριστοῦ χάρισμά ἐστι Θεοῦ ... ὃ ταῦτα πιστεύσας, οὐκ ἀπλῶς οὐδὲ ἀλόγως, ἀλλὰ κρίσει καὶ πληροφορία, χάρισμα εἴληφεν ἐκ Θεοῦ, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ πάσης αἰρέσεως ἀπαλλαγείς. Μὴ οὖν τις τῶν ποιούντων σημεῖα καὶ τέρατα κρινέτω τινὰ τῶν πιστῶν μὴ ἀξιωθέντα ἐνεργεῖν· διάφορα γάρ ἐστιν τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίσματα παρ' αὐτοῦ διὰ Χριστοῦ διδόμενα...» (Διαταγαὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων... Η', 8,1).

Ἐπομένως θεσμός καὶ χάρισμα στὴ φανέρωση τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ δὲν ταυτίζονται, συμπίπτουν ὀντολογικῶς.

Οἱ ὑπόλοιπες χαρισματικὲς τάξεις, ὀρισμένες ἀπὸ τίς ὁποῖες ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀνέφερε καὶ ἄλλες πὺν μπορεῖ γιὰ ἱστορικοὺς λόγους τὸ ἅγιο Πνεῦμα νὰ ἀναδεικνύει σὲ κάθε ἐποχή, ὅπως ἡ τάξη τῶν ἀναχωρητῶν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 3<sup>ου</sup> αἰῶνα κ.ἄ., δὲν ἔχουν δομολειτουργικὴ σημασία γιὰ τὴ συγκρότηση τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἔχουν ὅμως ἔκτακτη ἀποστολή, βραχεῖα ἢ μακροπρόθεσμη, καὶ καλοῦνται καὶ αὐτὲς νὰ ὑφίστανται ἱεραρχικά, δηλαδὴ νὰ ἀναφέρονται στὴν Σύναξη καὶ στὸν Ἐπίσκοπο. Αὐτὲς οἱ χαρισματικὲς τάξεις δὲν ἀπέκτησαν τὴ θεσμικὴ διάσταση τῶν χαρισματικῶν λειτουργημάτων τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ κλήρου καὶ τῶν λαϊκῶν.

Ἡ ὀρθόδοξη παράδοση ἐρμήνευσε τὴ δημιουργία τοῦ κτιστοῦ ὡς δημιουργία ἐκ τοῦ μηδενός, ὡς δῶρο τοῦ Θεοῦ μὲ παραλήπτη τὸν Υἱὸ καὶ Λόγο Του, ὁ ὁποῖος εἶναι «τὸ σεσιγημένον χρόνοις αἰωνίοις μυστήριον» (Ρωμ. 16,25) προκειμένου νὰ ἐνανθρωπισθεῖ (Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Πρὸς Πύρρον, 60<sup>η</sup> Ἐρώτησις πρὸς Θαλάσιον). Ἐπειδὴ ὅμως ἡ αἰτία ὑπαρξης τοῦ κτιστοῦ δὲν βρίσκεται μέσα στὸν ἑαυτό του ἀλλὰ προέρχεται ἀπὸ ἕναν ἐντελῶς ἕτερο Ἄλλο, τὸν Τριαδικὸ Θεό, τὸ κτιστὸ γιὰ νὰ ζήσει χρειάζεται ἐλεύθερα νὰ βρίσκεται σὲ διαρκῆ ἀναφορὰ / σχέση μὲ τὸν Θεό. Ἐπομένως τὸ κτιστὸ δὲν εἶναι αὐθύπαρκτο, καὶ γι' αὐτὸ ἡ ὑπαρξὴ του ὑπόκειται στὰ δεσμὰ τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου καὶ ὡς ἐκ τούτου γιὰ νὰ ζήσει καλεῖται ἀπὸ τὸ κατ' εἰκόνα νὰ μεταβεῖ στὸ καθ' ὁμοίωσιν, σὲ μία ἐσχατολογικὴ τελείωση. Μὲ βάση αὐτὴ τὴ θεολογικὴ ἀρχὴ ὁ ἄνθρωπος, «ἡ ἱερωσύνη τοῦ Ἀδάμ», τὰ πράγματα, ὅλη ἡ κτίσις, καὶ ἐν συνεχείᾳ ὅλη ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, ὁ θεσμός, ὁ Ἐπίσκοπος «εἰς τύπον Χρι-

στοῦ» (Ἁγ. Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου, *Πρὸς Μαγνησιεῖς Ἐπιστολή*, 6,1), οἱ ἱερεῖς «εἰς τύπον τῶν Ἀποστόλων» (Μητρ. Περγάμου Ἰωάννου, *Εὐχαριστίας Ἐξεμπλάριον*, ἐκδ. Εὐεργέτις, Μέγαρο 2006, σ. 205), οἱ λαϊκοὶ εἰς τύπον τοῦ ἐσχατολογικοῦ λαοῦ, ὅλα αὐτὰ δὲν κατανοοῦνται καθαρὰ, ἀλλὰ σὲ ἀναφορά. Ὅλα παραπέμπουν πέρα ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους, σὲ μιὰ ἐσχατολογικὴ Παρουσία. Δὲν κατανοοῦνται ἀπευθείας, ἀλλὰ διὰ μέσου κάποιου ἄλλου καὶ ὄχι τόσο ἐνὸς οἰουδήποτε κτιστοῦ ἄλλου, ὅσο διὰ μέσου τοῦ Ἀκτίστου τριαδικοῦ Θεοῦ. Ὅλα εἰκονίζουν στὴν ἐκκλησία στὴν Εὐχαριστία τὴν ἐρχόμενη Βασιλεία, τῆς ὁποίας τὴν ἀπαρχὴ κάνει τὸ ἅγιο Πνεῦμα «ἄλλης βιοτῆς τῆς αἰωνίου ἀπαρχῆ» καὶ τὸ ὁποῖο εἶναι «ἀρῶραβὼν τῆς μελλούσης κληρονομίας (βασιλείας), ἀπαρχὴ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν (Μ. Βασιλείου, *Εὐχὴ Εὐχαριστίας*). Ἡ πρόγευση αὐτῆς τῆς ἐσχατολογικῆς πραγματικότητος γίνεται ὄντολογικῶς ἐφικτὴ διὰ τῶν λειτουργημάτων, τῆς ναϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τῶν εἰκόνων, τῶν συμβόλων κ.ἄ., ποὺ δὲν ἀπεικονίζουν κατὰ ἀπὸ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ εἰκονίζουν αὐτὸ ποὺ θὰ γίνῃ καὶ θὰ εἶμαστε στὸ μέλλον. Δὲν ὑφίσταται ἐπιστροφή σὲ ἓνα ἰδανικὸ παρελθόν ἐν εἶδει πλατωνικῆς ἀναμνήσεως, ἀλλὰ προκαταβολικὴ ἀνάμνηση τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

Ἡ φιλαντία, ἡ ὁποία ἔκανε τὴν ἐμφάνισή της γιὰ πρώτη φορὰ διὰ τοῦ διαβόλου στὸν κῆπο τῆς Ἑδέμ, συνίσταται στὴν ἀντιμετώπιση τοῦ δεδομένου τῆς ἀνθρώπινης ὑπάρξεως, δηλαδὴ τῆς κτιστότητος, ἤτοι τῆς θνητότητας ὄχι διὰ μέσου τῆς αὐτεξούσιας ἀναφορᾶς στὸν Θεό, δηλαδὴ διὰ τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τοῦ κτιστοῦ ἐν τῷ *Δένδρω τῆς Ζωῆς* (*Γεν. 2,9*) ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀποκλίσεως ἐκ τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀπευθείας στροφῆς στὶς δυνατότητες τῆς κτιστότητας. Ἔτσι εἰσήχθη στὴν ἱστορία ὡς ἀντι-πρόταση, δηλαδὴ ὡς ἀντι-χάρισμα, ὅτι δηλαδὴ τὰ ὄντα αὐτοκαθορίζονται, ὅτι ἀληθεύουν ὅταν στρέφονται μέσα τους, στὸ παρελθόν τους· ἀλλὰ τὸ παρελθόν συμπίπτει μὲ τὸ μηδέν, τὸν θάνατο.

Αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐγωικότητας ἦταν ἡ αἰτία τῶν διαιρέσεων, τῶν ἐρίδων, τῆς πόλωσης στὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα τῆς Κορίνθου. Καὶ γι' αὐτὸ ἡ ἐμμονὴ στὸ ὅτι τὰ ὄντα ἀληθεύουν μόνον ὅταν βρίσκονται σὲ σχέση εἶναι τὸ ἀντίδοτο στὴ φθορά, τὸ μεγαλύτερο ἀσκητικὸ κατόρθωμα εἰς τὸ διηνεκές.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μέχρι σήμερα πολλοὶ καὶ πολλὰ ἔχουν μεσολαβήσει στὴν πορεία τοῦ χριστιανισμοῦ σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση· ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη τὰ ἄρθρα αὐτοῦ τοῦ τόμου καὶ τοῦ μεθεπομένου, μὲ ἄξονα τὴ θεματικὴ «χάρισμα καὶ θεσμός», ἔχουν μεγάλο ἐνδιαφέρον, διότι ἡ ἀπάντηση σὲ αὐτὴν ἀγγίζει τὴ Χριστολογία, τὴν Πνευματολογία, τὴν Ἐκκλησιολογία, τὴ διαλεκτικὴ σχέση

Κτιστοῦ - Ἀκτίστου, ὅπως ἄλλωστε μπορούμε νὰ διακρίνουμε καὶ στὴν ἀπάντηση τοῦ ἀποστόλου Παύλου περὶ χαρισμάτων στοὺς ἐν Κορίνθῳ πιστοὺς.

Ἡ θεματικὴ αὐτὴ ἔχει μεγάλη σημασία γιατί, ἐκτὸς τῶν ὄσων ἔχουν συμβεῖ στὸ διάβα τῆς ἱστορίας, ἰδιαιτέρως ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς (ὁ ὁποῖος συστηματοποίησε τὴ φιλαυτία, ἤτοι τὴν ἀνήγαγε σὲ θεσμό), μὲ διαφορετικὸ τρόπο ἀλλὰ ἰδίας ἐντάσεως καὶ κατὰ τοὺς λεγομένους νεωτέρους χρόνους (νεωτερικότητα), ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴ μας (μετανεωτερικότητα), μεταβάλλει διαρκῶς μεταξὺ τῶν ἄλλων τὸν τρόπο βίωσης τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου καὶ –ὄχι τυχαῖα– στοχεύει στὴν ἀποδόμηση κάθε παραδεδομένου ἀφηγήματος, κάθε θεσμοῦ.

Οἱ ἀξιόλογες μελέτες πού ἀκολουθοῦν ἔχουν μεγάλο ἐρευνητικὸ ἐνδιαφέρον γιατί μᾶς παρουσιάζουν τὴν πορεία τοῦ χαρίσματος καὶ τοῦ θεσμοῦ σὲ αὐτὴ τὴν δισχιστική, τὴν περαιτέρω ἐμβάθυνση στὴν παύλεια καὶ πρωτοχριστιανικὴ περὶ αὐτῶν παράδοση, πιθανὲς παρεκλίσεις ἢ ἐνδεχόμενες παρανοήσεις καὶ ἐπιδράσεις, ἢ ἐπικαιροποιημένη κατάθεση τῶν ὁποίων εἶναι ἀπαραίτητη πρὸς ἀποφυγὴ συγχύσεως καὶ συγκρητισμοῦ, ἀπο-χριστιανισμοῦ τοῦ ἰδίου τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀπο-ἱεροποίηση τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατ' ἐπέκτασιν τοῦ εὐαγγελικοῦ αὐθεντικοῦ τρόπου ὑπάρξεως καὶ ζωῆς, διότι «ἐὰν τὸ ἅλας [ὁ εὐαγγελικὸς αὐτὸς τρόπος] μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθήσεται» (Ματθ. 5,13) ἡ κοινωμία, ὁ κόσμος, ἡ ἱστορία;

Ἀλέξανδρος Κατσιάρας